

“SEKSTING I MLADI“, AUTORI THOMAS CROFT, MURRAY LEE, ALYCE MCGOVERN I SANJA MILIVOJEVIĆ

Prikaz knjige

“SEXTING AND YOUNG PEOPLE” BY THOMAS CROFT, MURRAY LEE, ALYCE MCGOVERN AND SANJA MILIVOJEVIĆ

Book Review

Sandra KOBJAJICA

Thomas Croft, Murray Lee, Alyce McGovern i Sanja Milovojević autori su knjige pod nazivom „*Sexting and Young People*“, koja sa sociološkog, pravnog i kriminološkog aspekta istražuju problematiku maloljetničkog sekstinga kao savremenog društveno neprihvatljivog fenomena. Kao rezultat interdisciplinarnog i multimetodološkog istraživanja, knjiga sumira mišljenja i stavove mladih ljudi o motivaciji za sudjelovanju u sekstingu, praksi i iskustvima sekstinga, analizira javni i medijski diskurs i postojeća pozitivnopravna rješenja, te u konačnici razvija preporuke odgovarajućih i djelotvornih akcija u kontekstu budućih političkih i pravnih reformi u Australiji.

Knjiga je tematski podijeljena u četiri dijela. Prvi dio nosi naziv „Razumijevanje sekstinga kod mladih ljudi“ (*Understanding Sexting by Young People*) i sastoji se od dva poglavlja. U okviru prvog, uvodnog poglavlja (*An Introduction to Sexting and Young People*) autori iznose osnovne stavove u pogledu razumijevanja sekstinga. Naglašavajući kompleksnost definisanja ovog konstrukta, uveliko uvriježenog u akademskom i javnom diskursu, autori poimaju seksting kao digitalno snimanje seksualno sugestivnih ili eksplicitnih fotografija i njihovu distribuciju putem mobilnih telefona ili interneta i to upotrebom društvenih mreža, kao što su *Facebook*, *Instagram* ili *YouTube*, među maloljetnim osobama. Kao značajan kulturni fenomen čijem su razvoju uveliko doprinijeli globalizacijski tehničko-tehnološki procesi, seksting danas obuhvata raznolikost aktivnosti, motivacije i ponašanja koja se uobičajeno vezivala za tehnološki posredovanu seksualnu komunikaciju. Autori iznose jedinstven stav da, u izvjesnoj mjeri, takav spektar aktivnosti otvara prostor mnoštvu nejasnoća u kontekstu potrebe za uspostavljanjem pravnog odgovora na takva ponašanja. Drugo poglavlje pod nazivom „Konceptualizacija sekstinga“ (*Conceptualising Sexting*) nudi pregled ključnih konceptualnih postavki osnovom kojih autori objašnjavaju i teoretiziraju prirodu i kontekst sekstinga kao individualnog i sociološko-pravnog problema. Iako bi se seksting kao produkt socijalnih i kulturnih promjena postmodernističkog društva mogao dovesti u vezu sa teorijom moralne panike, autori ga ne smatraju njenim klasičnim konstruktom, jer se akteri sekstinga kao takvi ne uklapaju u Cohenov model „*folk devilsa*“,

navodne prijetnje društvu. Autori dalje seksting razmatraju kroz osnovne postavke kritičkih teorija postmodernizma i savremenih rodnih teorija.

U drugom dijelu knjige pod nazivom „Mladi i seksting diskursi“ (*Young People and Sexting Discourses*), kroz pet različitih potpoglavlja autori analiziraju shvatanja i reakcije na seksting sa stanovišta medijskog, pravnog, praktičnog i obrazovnog diskursa, uključujući kritički pregled rezultata postojećih naučnih istraživanja sekstinga među mladim ljudima. Analizom sadržaja medijskih objava različitih modaliteta sekstinga, u vremenskom periodu 2002–2013. godine na prostoru Australije i Novog Zelanda, autori prikazuju evoluciju sekstinga u medijskom, a samim tim i javnom diskursu uporedo sa evolucijom informacijsko-komunikacijskih tehnologija. Autori konstatuju da su mediji skloniji tendenciji iskazivanja negativnih aspekata ponašanja maloljetnika, posebno na internetu, iz razloga što takva (seksualno) konotativna djelovanja nose veliki potencijal medijske skandaloznosti, bude znatiželju i voajerizam kod konzumenata. No međutim, kontekstualizirajući maloljetnički seksting sa elektroničkim međuvršnjačkim nasiljem i pornografiziranjem australskog društva, autori izvode zaključke kako su mediji odigrali značajnu ulogu u kreiranju i vođenju javnih debati po pitanju sekstinga a samim tim i doprinijeli razumijevanju i zaštiti djece. Naredna dva poglavlja (*Sexting as a Child Pornography* i *Factors Determining Whether Young People Are Prosecuted*) elaboriraju materijalne i procesnopravne aspekte sekstinga u zemljama tzv. *Common Law* pravne tradicije. Kroz sveobuhvatnu analizu maloljetničkih seksting slučajeva te pregledom međunarodne i nacionalne legislative Australije, SAD-a, Velike Britanije i Kanade autori uvode čitaoce u problematiku inkriminalizacije sekstinga u okviru zakona o zaštiti djece od dječije pornografije. U tom smislu, posebnu pažnju posvećuju zakonskim pretpostavkama, poput starosne granice krivične odgovornosti maloljetnika, konsenzualnom sekstingu, sugestibilnim snimcima napravljenim u privatne svrhe, ustavnoj zaštiti djece, pravu na slobodu govora i privatnosti ali i diskrecionom odlučivanju policije i tužilaštva, koje mogu biti determinirajuće u (ne)procesuiranju slučajeva sekstinga kao dječije pornografije. Naredno poglavlje pod nazivom „Seksting obrazovanje“ (*Sexting Education*) razmatra značaj i doprinose edukativnih sadržaja o sekstingu i to kroz pregled ključnih međunarodnih i australskih internet i audio-vizuelnih kampanja namijenjenih podizanju svijesti kod ciljnih skupina o problemu sekstinga i opasnostima koje nosi sa sobom. Autori prednost daju edukaciji učenika, roditelja i nastavnika u školama i to putem posebno kreiranih kurikuluma usmjerenih ka sigurnom korištenju informacijsko-komunikacijskih tehnologija. U zaključnom dijelu ovog poglavlja, autori daju kritički pregled najnovijih naučnih istraživanja, analizirajući prednosti i nedostatke različitih metodoloških postavki za prikupljanje empirijskih podataka o sekstingu. Posebnu pažnju posvećujući istraživanju prediktora sekstinga, autori zaključuju kako postoji evidentna disproporcionalnost između motivacije i percepcije sekstinga kod mladih ljudi. Ovaj segment nastoje da prodube prikupljajući kvalitativne i kvantitativne podatke u vlastitoj studiji i elaborirajući rezultate u trećem dijelu knjige pod nazivom „Mišljenja mladih ljudi o sekstingu“ (*Sexting: Young People's Voices*).

U poglavlju pod nazivom „Rezultati online istraživanja“ (*Online Survey Data*) prikazani su kvantitativni podaci o percepciji i upražnjavanju sekstinga kod mladih ljudi u Australiji. U tromjesečnom istraživanju provedenom tokom 2013. godine na uzorku od 2243 ispitanika, starosne dobi od 13 do 18 godina, uključujući i nekolicinu punoljetnih ispitanika, prikupljeni su podaci o prevalenciji slanja i primanja seksualno eksplicitnih fotografija i video snimaka, a koji su analizirani u odnosu na osnovne demografske karakteristike ispitanika (dob, spol i seksualno

opredjeljenje), motive za sudjelovanje u sekstingu te razumijevanje pravnih posljedica takvih ponašanja. Neki od značajnih rezultata ovog istraživanja, iako ne reprezentativnog ali veličinom i distribucijom odgovora dostatnog zaključivanja, su da je upražnjavanje sekstinga u Australiji rasprostranjenije nego li to druga australijska i međunarodna istraživanja indiciraju. Većina ispitanika ističe pozitivnu motivaciju za učešće u sekstingu, poput zadovoljstava ili želje, a nešto manji procenat navodi pritisak ili prisilu, motive koji se najčešće pominju u drugim provedenim istraživanjima. Ističu kako je takva praksa prisutna među osobama sa čvrstim međusobnim povjerenjem, zbog čega je seksting neophodno shvatiti kao sve više „normalnu“ pojavu među mladim ljudima u romantičnim vezama. Većina ispitanika svjesna je pravnih posljedica takvog ponašanja, i najčešće se u seksting upušta slobodnom voljom i bez eksploatorskog poriva, povodom čega autori izvode zaključak kako postojeća inkriminalizacija sekstinga nije najadekvatniji način suprotstavljanja ovoj pojavi. Kroz naredna dva poglavlja „Percepcija i upražnjavanje sekstinga“, te „Percepcija pravnih rješenja po pitanju sekstinga“ (*Perceptions and Practices of Sexting i Perceptions of Legal Responses to Sexting*) prezentovani su rezultati kvalitativnog istraživanja sekstinga realizovanog sa osam fokus grupa koje su sačinjavali ispitanici starosne dobi od 18 do 20 godina. Polustrukturisanim intervjuima autori su došli do zaključaka kako je u razmatranju problematike maloljetničkog sekstinga neophodno znatno dublje razumijevanje konteksta *online* interakcija zahvaljujući kojima mladi ljudi danas konceptualiziraju svoj identitet. Pobude za seksting su raznolike, a ispitanici saznanja o sekstingu crpe iz edukativnih kampanja, školskih kurikulumata i medija, naglašavajući kako danas mladi ljudi traže alternativne načine za upražnjavanje sekstinga, jer tradicionalne metode, poput mobitela i *Facebooka*, sve više postaju neadekvatne. Pružajući priliku glasu mladih da postanu dijelom pravne i kriminološke debate po pitanju australijskih krivičnopравниh intervencija, te najboljih rješenja problema sekstinga, istaknute su težnje ka uspostavljanju ravnoteže između kažnjavanja i okolnosti konkretnog slučaja, kao i odmjeravanja kazni proporcionalnih šteti nanesejoj žrtvi ovakvih krivičnih djela. Generalno, ispitanici se zalažu za primjenu nezavodskih mjera kažnjavanja te manje retributivan krivičnopravni sistem. U posljednjem poglavlju pod nazivom „Davanje smisla sekstingu“ (*Making Sense of Sexting*) ovog dijela knjige, autori vrše rekapitulaciju rezultata provedenog istraživanja o sekstingu, te između ostalog, ističu kako pravne i psiho-sociološke riziko faktore sekstinga treba shvatiti u dvojakom smislu: pozitivno jer imaju moć sprečavanja sekstinga i negativno jer mogu poticati maloljetnike da se upuste u seksting, zbog čega im treba posvetiti dodatnu pažnju u budućim naučnim istraživanjima.

U posljednjom, četvrtom dijelu knjige pod nazivom „Budućnost i novi pravci“ (*Futures and New Directions*) kroz dva poglavlja (*Developing Responses to Sexting i Conclusion*) autori podvrgavaju kritici postojeće socio-pravne narative koji simplificiraju fenomen sekstinga, te predlažu alternativne modele odgovora s ciljem unaprijeđenja politika i zakonodavne prakse u Australiji. Polazeći od premise da procesuiranje sekstinga kao dječije pornografije više šteti maloljeniku nego li sama seksting praksa, autori se zalažu za preispitivanje postojećih formi inkriminalizacija sekstinga, pri čemu prednost daju normama krivičnih i građanskih zakona. Ističući kako pozitivnopravna promjena bez društvene ne rješava problem, autori naglašavaju značaj primjene vanpravnih mjera, poput administrativnih mehanizama od strane telefonskih/internet provajdera i cjelovitih seksualno edukativnih strategija i programa, a sve s ciljem razvijanja znanja i kapaciteta kritičkog razmišljanja o seksualno rizičnim ponašanjima i njihovim posljedicama pri korištenju savremenih tehnologija od strane mladih ljudi, uključujući i razumijevanje sekstinga kao njihovog pojavnog oblika.

Rukopis „*Sexting and Young People*“ pruža odgovore na šira sociološko-pravna pitanja maloljetničkog sekstinga u Australiji. Bazirajući svoje stavove na vrlo snažnim teorijskim i empirijskim argumenatima autori kritički pristupaju analizi adekvatnosti postojećih odgovora na problem kroz prizmu zakonodavne vlasti, obrazovnih institucija i medija kao kreatora javnog diskursa s jedne strane, te percepcije i prakse njegovih direktnih učesnika s druge strane. Takvim sveobuhvatnim pristupom problemu ostvareni su ciljevi ovog rukopisa koji su doprinijeli sagledavanju stanja i različitih perspektiva sekstinga među mladim ljudima.

Nedostatak naučnih spoznaja o ovom fenomenu i njegova nedovoljna istraženost u praktičnom smislu doprinose izuzetnoj aktuelnosti teme dok istovremeno bude zrnice naučno-istraživačke radoznalosti. Unutrašnja kompozicija rukopisa, koju čine četiri koherentne tematske cjeline i trinaest potpoglavlja, doprinosi jasnoći misli kod čitaoca i kompatibilna je datom naslovu. U prilog tome, moguće je konstatovati kako je rukopisna građa prezentovana na pregledan i razumljiv način, izraženim naučnim stilom pisanja. Utemeljenost iznesenih zaključaka proizlazi iz aktualnih i relevantnih literaturnih izvora, ali i kvalitativnih i kvantitativnih rezultata provedenog istraživanja koje čini sukus rukopisa. Originalni naučni doprinos djela ogleda se u upotpunjavanju fundusa naučnog saznanja o pojavi sekstinga među maloljetnicima, prvenstveno sa aspekta etiologije, fenomenologije i društvene reakcije, a potom i sa aspekta metoda. Doprinos unapređenju australijske, ali i šire politike suprotstavljanja sekstingu bazirane na činjenicama, ogleda se u argumentovanom zagovaranju pravnih, obrazovnih i socijalnih reformi koje bi u budućnosti zaštitile mlade ljude i demistificirale polje adolescentske seksualnosti. Suštinski posmatrano, ovaj rukopis može da posluži kao relevantan osnov budućih naučnih istraživanja i komparativnih analiza fenomena sekstinga, a kao takav od koristi će biti ciljnoj populaciji studenata, naučnicima i praktičarima iz oblasti prava, kriminologije, žurnalistike, sociologije, rodnih i kulturalnih studija.

Podaci o autoru

Sandra Kobajica, magistrica kriminologije, zaposlena na Fakultetu za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu kao asistentica pri Katedri za kriminologiju. Na istom Fakultetu pohađa i III ciklus studija – smjer kriminologija. Obnaša funkciju direktorice Udruženja kriminalista, kriminologa i menadžera sigurnosti.

E-mail: skobajica@fkn.unsa.ba